

Թնդանօթածգութեան, կայարանում գտնուող 60 թուրքերը տարւեցին քաղաքից դուրս ու կոտորւեցին, թրքական թաղը պաշարւեց գրգռուած ամբոխի կողմից և փրկւեց միայն Դաշնակցականների ջանքերով:

Փետր. 19-ին Երևանի նահանգային կոմիսար Ս. Թորոսեանը ուղիղ հեռագրաթերով տեղեկագրում է Թիֆլիս. «Պաշտօնապէս ինձ հաղորդել են հետեւեալը. փետր. 16-ին քրդերը Սուրմալուի գաւառի ջալալցիների և տեղական թուրքերի հետ յարձակեցին Ղամարլուի վրա, որտեղ կանգնած են հայկական զորամասեր: Փետր. 17-ի առաւօտեան այնտեղ տեղի ունեցաւ ընդհարում: Աղդեցիկ թուրքերից կազմակերպեցի հաշտարար պատուիրակութիւն: Նրանք մեկնեցին Ղամարլու, բայց 17-ի գիշերը գաւառամասի կոմիսարը գեկուցեց, որ թուրքերի և հայ զինուորների միջև տեղի է ունենում հրացանածգութիւն. երկու կողմից էլ շատ զոհեր կան: Նոյն գիշերը Դաւալուից ստացել են հեռագիրներ, որոնք յայտնում են, որ Ռեւալու գիւղը չըջապատուած է թուրքերով... Պատգամաւորները տեղ չհասան, որովհետև Աղճամզալուի մօտ գինւած թուրքերը կտրել էին ճանապարհը և թոյլ չէին տւել առաջ գնալ: Աղճամզալուի մօտ կանգ էին առել նաև զորամասեր, որոնք առաջ էին շարժուում շաարի հրամանով: Երէկ Երևանից Ղամարլուի ուղղութեամբ մեկնեցին զորամասեր: Աղճամզալուի մօտ նրանց կանգնեցրել էին խճուղուց քիչ հեռու խրամատներ մտած թուրքերը: Այդտեղ զորամասերը բռնւեցին կուռի: Թուրքերը Ուլուխանլուից օգնութիւն ստացան: Զորամասը շարժւեց առաջ և փախցրեց նրանց ու ստիպուած եղաւ իր գործողութիւնները ուղղել Ուլուխանլուի դէմ»:

Մահմետական շարժումները ստացել էին տարերային բնոյթ. ամէն տեղ կուռ էր. յարձակուում էին թուրքերն ու քրդերը. պաշտպանուած՝ հայ զորամասերն ու ինքնապաշտպանութեան խմբերը: Երկաթուղին հայերի համար կտրւած էր. գնացքից հանում էին հայ ճամբորդներին և ամենքի աչքի առջև մորթում: Դաւալուն կտրւել էր Երևանից. յունւ. 20-ին, մի ճակատամարտում, այնտեղ սպանւել էր Սոսորովը, և հարիւրեակն ու գիւղի բնակչութիւնը պաշարւել էին: Ալի Ղըզըը նոյնպէս չըջապատուած էր թըշնամիներով, և Մարտիրոսի հարիւրեակը կտրւել էր կենտրոնից: Շարուր—Նախիջևանի ամբողջ գաւառում կուռներ էին տեղի ունենում թուրքերի և հայերի միջև: Փակեց նոյնիսկ Ելենովկա—Նոր-Բայազետ ճանապարհը, ուր հազիւ 6-7 թուրք գիւղ կար, և Շուշու գնդի մասերը, Հաջի-Մուխան գիւղի մօտ ենթարկեցին յարձակման դարանամուտ թուրքերի կողմից, որոնք սպանեցին 70 հայ զինուորներ ու մասնաւոր ճամբորդներ: Սուրմալուի խճուղին կտրւած էր, և կապը Երևանի հետ պահւում էր հին ճանապարհով, Էվլիլարի վրայով: Գնացքները յարձակման էին ենթարկւում: Եւ Սարգսրապատ—Ալազեռի չըջանում, ապրանքատար մի գնացքի պաշտպանութեան ժամանակ, հերոսական մահով մեռաւ սպայ Շաւարշեանը մի խումբ զինուորների հետ:

Սոսովութիւնները նահանգից աստիճանաբար մօտենում էին և քաղաքին. Զանգիբասարը, 7-10 կիլոմետր հեռու Երևանից, գրգռումի և ըմբոստութիւնների, աւազակային յարձակումների հնոց էր: Ուլուխանլու կայարանում հայերին դուրս էին բերում վագոններից ու գնդակահարում: Այս ամենը բարձրացնում էր և քաղաքի մահմետական խուժանի տրամադրու-